

Universal Declaration of Human Rights - Kasem

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

LOGO BANJA TIGISIM NABIINA NJWE-LAO WADE

PULIM

De na se we nabiina njwea de logo banja chega chwonja wade maama kugu zege logo maama wopwolo, de chega de yezura banja ne.

De na se we de na ba tɔge chega chwonja to mo jaane nikantɔgɔ de tigura de popɔra ko twi nabiina lanja ne, ye nabiina maama yaa lage se wopwolo de yezura yaa taa wora.

De na se we nɔɔno maama taa tei o tete se tigura de popɔra ye taa wora, fefeo de peenem njwaane, se wade sem ja kuri.

De na se we teene maama taa jege wolim, de ni seem de mimɔɔ.

De na se we "UN Charter" tɔɔ kom paɔe ko se wade sem njwea wolim njwaane se baara de kaana taa ye bedwe logo ywonni de wopwolo de yezura njwaane.

De na se we UN Tigisim teene dem maama ke nimɔɔ se chega chwonja wade sem ja kuri nabiina zula de wopwolo njwaane.

De ta na se we ko yaa lamma lanyerane se de ni wade sento kuri se ko ja wopwolo de yezura ko ba logo banja.

De Laam wo se we

"General Assembly" dem pe

Logo Banja Tigisim Wade sem se ko taa ye won-kolo kodoo na wo woli ko ja wopwolo de logo fɔgem de yezura na wo pa nabiina njwea taa jege kuri logo banja maama ne to.

Wadaa 1

Ba loge nɔɔna maama se ba taa ye bedwe mo ba njwea de ba chega seini, ye fefeo teira kɔtaa. We pe ba swa de bobonja mo se ba taa ye nubiu daane ye ba jege da njwanja.

Wadaa 2

Logo banja tigisim wade sem pe chwonja se nɔɔno maama taa jege chega chwonja na wo pa ba njwea taa jege zula to. Wade sem ta we ba ba fee nabiinu o chega chwonja ne naa ba cheese o dwi o yetana, o logo lane, o we jɔɔɔ naa o bobonja njwaane. Wade sem ta we ba ba jege se ba taa cheese nɔɔno we o ye baaro naa kaane, kwoo o jejegero naa ba na loge o me to njwaane.

Wade sem ta tage se woli da we popɔra ba jege se ka taa wora nabiina lanja ne ba teo politiksi naa ko wade naa ko na ye kolo to njwaane. Naa ba pɔɔre nɔɔno we o nwonji teo kolo ta na wo vere ko tete to njwaane.

Wadaa 3

Ko ye nɔɔno maama chega chwonja mo se o taa njwe ye fefeo naa foonee teira.

Wadaa 4

Wadaa kam we nabiin-yeiku naa kabɛ totona naa kabɛ pipio daa ye taa wora logo banja ne.

Wadaa 5

Ba ba jege chwonja se ba pa nɔɔno yaare cham yerane ko na wo manje se nabiinu yaare tei to.

Wadaa 6

Nɔɔno maama ye nabiinu mo o ze paɗ o wo mɛ maama logo banja yoba. Logo banja wadɛ sem maama yiga ne, wadaa teira na wo ta we o dae nabiinu.

Wadaa 7

Nabiina maama ye bedwe mo wadaa yiga ne. Wadaa choo nɔɔno maama mo; ka ba pɔɔre nɔɔna ka yaga. Ka kwoli nabiina maama mo se wolo wolo ye chɛɛse o dwon.

Wadaa 8

Nɔɔno maama wae o san nɔɔno o dwon kɔɔte delo maama wone nenɛɛne ko tu na ke o chɔge teo kom wadɛ selo na pa nɔɔno wom nwea ywona to.

Wadaa 9

Ba baa wane ba ja nɔɔno yɔɔ yerane ba gare ba ke o peena diga naa ba zeili o o teo ne pa o vo zoora te-gaa ne.

Wadaa 10

Ba na jaane nɔɔno fee wora se ba di o sareya kɔɔte ne lanyerane ko manje de teo kom wadɛ na tinji tei to ba ni o seene o chɔge naa o wo chɔge.

Wadaa 11

1. Ba na jaane nɔɔno we o chɔge o manje waarem ba na wo di o bora tata ba ba jege chwonja ba te we chɔge fee wora se ba pa ko tu chwonja se o ja lɔya de sareya tiina se ba woli o se ba di taane dem kɔɔte ne.

2. Ba baa wane ba ta we nɔɔno yaa ke o chɔge naa ba ta we o ve se o yaa ke kolo na manje keim chega chwonja ne to, ye ka manja ne wadaa yaa teira ko nwaane. Ko kwaga ne tata ba baa wane ba pa nɔɔno waarem na dage de dwoi waarem delo dwi o deim yaa na wo jwon o na chɔge manja kalo to.

Wadaa 12

Ba ba jege chwonja ba daane nɔɔno yɔɔ yerane o bobonja keiri seini, naa o diga tiina, naa o sɔɔɔ de o pwola totona seini. Ba nam ba jege chwonja ba ke o kekeo kolo na wo chɔge nɔɔno wom yu to. Wadaa kanto choo nɔɔno maama mo o kekeo maama seini, ye daanem teira.

Wadaa 13

1. Nɔɔno maama wae o beiri o bobonja na lage tei ye o zoore o bobonja na lage mɛ maama to, o teo ne.

2. Nɔɔno maama wae o nwonj teo de teo, naa o tete teo ne o beiri o vei teo kodwonj ye o jwoora.

Wadaa 14

1. Nɔ́kno wolo maama na nɛ chem o teo ne, o wane o duri o vo o taa zoore sateene dedwonna ne o wopwolo de yezura ɲwaane.

2. De ko de, o cham dem na dae nenɛɛne politiksi laɲa ne ko wo taa chamma se o duri o nwoɲ. O na chɔge teo kom wadɛ gɛ mo naa o kekeo kom na wo dɛ UN wadɛ sem na maɲe tei to sateene dedwonna baa sɛ de jwoɲ o mɔle mɔle.

Wadaa 15

1. Nɔ́kno maama jege teo, o na nwoɲ mɛ.

2. Ba baa wane ba zeili nɔ́kno o teo ne, naa ba fee o se o ye leiri teo o boboɲa na lage tei to.

Wadaa 16

1. Baara de kaana na bege ba ti to wae ba di daane ye ba yetana, naa ba na nwoɲ tekolo, naa ba na tɔge Wechoɲa kalo dwi to baa wane ko cheiɲi ba se ba ye di daane ba lɔ sɔɲɔ. Ye ba kadiri seini ba maama ma daane, ba zora de ba ɲwea seini, ye ba wae ba yage daane maɲa de maɲa, ba tete boboɲa na lage tei.

2. Kadiri wio ye baaro de kaane tete yerane na sɛ se ba zo daane, ye ko dae we nɔ́kno mo fee ba to.

3. Sɔɲɔ tiina - baaro de o kaane de o bu - mo ye sayu kugu takeiri wone. Konto ɲwaane tekeiri dem de teo kom maama jege se ba taa ni ba baɲa ne mo, ba taa choo ba wolwanno maama wone.

Wadaa 17

1. Nɔ́kno maama wae o jege o tete nyɔ́kne wonno, naa o de o badwonna wae ba tei wonno daane.

2. Ba baa wane ba vere nɔ́kno wonno naa ba pa se o ye taa lage wonno.

Wadaa 18

Nɔ́kno maama wae o boɲ o na lage tei. O wae o ke o boboɲa keiri, o wae o tɔge Wechwoɲa kalo dwi o na lage to; o nam ta wae o leiri o Wechwoɲa naa o boɲem o yerane naa o de kɔɲɔ, ye o bere nɔ́kna Wechwoɲa kam o taane de o totoɲa seini.

Wadaa 19

Nɔ́kno wae o ɲɔ́kne o boboɲa na lage tei. O wae o tɛ kolo maama o na boɲe o yu ne, ye nɔ́kno ba jege chwoɲa se o cheiɲi o ni. O wae o beiri labaare o boboɲa o daare o pae labaare dwi maama labaare tɔ́nno de walese bam maama wone se de jage jei mamma.

Wadaa 20

1. Nɔ́kno maama wae o tɔge o zoore asemble naa tigusim dwi maama na ye yezura tigusim to.

2. Ba baa wane ba fee nɔ́kno se o zo tigusim delo o na ba lage to.

Wadaa 21

1. Nɔ́kno maama wae o tɔge o di o teo gɔ́mente paare; o nam ta wae o tɔge o voti o kuri nɔ́kna o ke gɔ́mente dem wone.

2. Nɔ́kno maama wae o jwoɲ wolim delo o teo gɔ́mente na jege de woli de nɔ́knbia maama to, ko ma da ko ma da.

3. Gɔmente maama dam wo taa tɔge de nɔɔnbia kwora na we tei to mo. Nɔɔnbia bam kwora kam mo yei ni ka bere nɔɔnbia bam na wo kuri ba gɔmente dem paare tiina tei to. Kurim dem jege se ko de voti lao naga mo, se nɔɔno maama voti o boboŋa na laga tei to, ye se ko de voti wadaa kam naga chekke.

Wadaa 22

Nɔɔno maama teo gɔmente jege se de taa choo o ŋwea laŋa ne de de dam, de de naduni dedaane de na jege nimɔɔ tei de sateene dedwonna to se ko pa nɔɔno wom ŋwea ja kuri se o wane o ji nɔɔno lanyerane.

Wadaa 23

1. Nɔɔno maama wae o ke toton; o wae o kuri o boboŋa na de toton delo, ye fee wora se toton dem taa jege kuri na pa o ywonni de wopwolo ye o ba lia we ba wo zaŋ ba le o toton dem ne to.
2. Nɔɔno maama ka, ye ko ba chuli o na ye wolo dwi to, jege se o taa jwon ŋweo na mae de o toton dem dam na mae tei to mo.
3. Wolo maama na toŋa ko maŋ se o ŋweo taa ye zegere se ko wane ko ni o tete dedaane o diga tiina lanyerane. Ko ta maŋ se o taa ne fee o totona jei ne.
4. Nɔɔno maama wae o tɔge o zoore totona jei tigisim yalo na wo woli o o totona laŋa seini to.

Wadaa 24

Nɔɔno maama jege chwonja se o taa jege sio de sio maŋa, dedaane hawase bagera o na o ke totona jei ne to; ye o ta wae o jwon daa bem wone o jeini tɔɔɔ ne o sia ye ba baa le o ŋweo wone.

Wadaa 25

1. Fee wora se nɔɔno maama taa ŋwe ŋwea na jege kuri ye ka ywoma ka pae o tete de o diga tiina to. Ko maŋe se wodiiru, zora jei, assibita na ni yezura seini to dedaane won-telo maama na wo woli pa se ŋwea taa ywoma to taa wora. Fee ta mo wora se wolim taa wora ko pae nɔɔno maama nenɛene o na ba toŋa, o na weela, naa o na jigi nabwom jaweo ŋwaane, o na ye badeim naa kadeim, o na kwe naa nɔɔno na ye zore tu, o ware se o ni o tete baŋa ne.
2. Fee wora se ba taa fage ba ni niina de bia baŋa ne lanyerane. Bu maama, o jege kwo yoo o ba jege kwo yoo, ko maŋe se ba ni o baŋe ne mo ba woli o se o ke nɔɔno.

Wadaa 26

1. Nɔɔno maama jege choŋa se o ke sikuuli. Sikuuli veiŋa, ko zege prameiri sikuuli ko vo yi Junia Sekondeiri Sikuuli, wo taa ye zɛɛra mo, ye ko ta ye fefeo mo se bu maama vo sikuuli se ko yi konto. Tɛkenekal Sikuula de totona berem sikuula nenɛene Kɔleja de wo taa wora se balo na wo vo da to vo. Univesiti de sikuula kamuna yadwonna de wo taa wora se balo na paase ba tɛɛsa lanyerane to vo.
2. Sikuuli veiŋa naa tɔn-yeino ye se ko pa nɔɔno swa mo poore se o wane o lɔre kolo maama na lana ko pa nabiino se ko ja wopwolo de yezura ko ba to. Ko jege se ko ja nimɔɔ de badwonjo mo ko ba de sateene logo baŋa ne, de nabiina dwi maama de wejɔɔna dwi maama se ko zeini logo baŋa tigisim totona dwi maama na woli logo maama yezura to.
3. Tiina jege chwonja se ba kuri ba na wo taa lage se ba bia zamese tɔɔɔ sikuuli delo dwi wone to.

Wadaa 27

1. Nɔɔno maama wae o tɔge o ke o nabaara kekeo o na lage tei, de keina yadwonna, de "Science" na jaane wodonno telo maama ko ba nabiina jirim naa wolim ŋwaane to.

2. Nɔ́nɔ maama na popone o tɔ́nɔ o na yei kolo maama logo lam ɲwaane to, fee wora se ba zeini naa ba woli o se o nɛ ko maana.

Wadaa 28

"United Nations" nia yanto ye se ko pa nabiino maama logo baɲa wolim, de wopwolo de yezura mo.

Wadaa 29

1. Nɔ́nɔ maama jege fee totonɲa se o ke o na zoore takeiri delo maama ne to se ko pa se o taa ye nɔ́nɔ-ɲwem se o ɲwea ke ywonni.

2. Nɔ́nɔ fee totonɲa keiri wone o jege se o dɛ wadɛ sem na lage tei to mo. O ba jege se o ke o gaale naa o ke o chɔge badwonna wo. O nam ba jege chwonɲa o ke o chɔge kɔɔɔ ywonni de nɔ́nɔ wopwolo, kɔɔ zula ɲwaane.

3. Nɔ́nɔ maama na tɔge nabiina ɲwea de logo baɲa chega chwonɲa wadɛ sento o jege se o tɔge "United Nations" na lage se ko dɛ tei to mo.

Wadaa 30

Nɔ́nɔ, naa nɔ́nɔ, naa teo ye zaɲ ba boɲe we ba wo wane ba ke wonɔ se ko leiri naa ko chɔge nia yanto ba na tiɲ tɔ́nɔ konto ne to.
